

Покраса К. В.,

ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОЖЕЖІ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯМ АБО ПОШКОДЖЕННЯМ ЧУЖОГО МАЙНА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ ПІДПАЛУ

Криміналістична характеристика визначає такі способи вчинення підпалів: 1) за допомогою спеціально підготовлених палих речовин; 2) за допомогою спеціально виготовлених технічних засобів та пристосувань; 3) з використанням спеціально створених умов, розрахованих на загоряння від зовнішнього джерела вогню; 4) шляхом створення сприятливих умов для самозаймання яких-небудь речовин та матеріалів. Підпали можуть маскуватись шляхом знищення слідів злочину, знарядь та засобів підпалювання, інсценування випадкового загоряння.

Одним з видів огляду при розслідуванні умисного знищення чи пошкодження чужого майна, вчиненого шляхом підпалу є огляд місця безпосередньо місця, де виникла пожежа. Основними завданнями огляду місця пожежі є: вивчення і закріплення матеріальної обстановки місця пожежі з метою з'ясування характеру й обставин події, що сталася; виявлення і фіксація ознак осередку пожежі; виявлення і фіксація слідів злочинця; виявлення, вилучення речовин і предметів, здатних бути речовими доказами у провадженні; збір даних, що відображають обстановку виникнення і розвитку пожежі, її виявлення і гасіння; одержання вихідної інформації для висунення загальних і окремих версій про причину пожежі й особу злочинця; одержання даних для організації розшуку злочинця за гарячими слідами та інших оперативно-розшукових заходів [1].

Проведення огляду місця пожежі пов'язано з ризиком для здоров'я та життя осіб, які проводять цю слідчу (розшукову) дію. Під час огляду місця пожежі необхідно дотримуватися заходів безпеки. Слід звертати увагу на небезпеку руйнування палаючих конструкцій споруд, будівель та заподіяння шкоди здоров'ю осіб, які перебувають поблизу. Учасникам огляду необхідно мати при собі наступні предмети: каску, спеціальне вогнестійке взуття, респіратор, рукавички [2, с. 118].

Огляд, як правило, починається одразу після ліквідації вогню. Але ще до закінчення гасіння бажано визначити приблизні кордони місця події та прийняти заходи до зберігання слідів. Якщо за допомогою фото чи відеокамери фіксується розвиток, розповсюдження та локалізація пожежі, зйомка кожного разу повинна проводитись з однакових місць (також

робиться відмітка про час зйомки).

Слідчий звертає увагу на кольори полум'я та диму, запахи та смакові відчуття на місці пожежі, напрямок та силу вітру, шляхи та інтенсивність розповсюдження вогню, потім все відображає в протоколі. Доцільно проводити огляд у визначеній послідовності: спочатку загальний огляд місця події та прилягаючої місцевості; потім вогнища; далі оглядають інші ділянки пожежі по ходу розповсюдження вогню; наприкінці – сліди (ніг, транспортних засобів, тощо), які були виявлені під час загального огляду. Ретельно проводиться огляд вогнища, оскільки тут можна знайти сліди, що вказують на причину пожежі. З цією ж метою там вилучаються вугілля, зола, попіл та інше пожежне сміття, проби повітря (при необхідності).

Значну допомогу при огляді місця пожежі надає слідчому спеціаліст в області пожежної безпеки, який може орієнтувати слідчого в обстановці місця пожежі, надати правильну пожежно-технічну характеристику конструктивних елементів споруди, допомогти з використанням правильної термінології при фіксації результатів огляду у протоколі, звернути увагу слідчого на специфічні прояви впливу вогню на об'єкти. Спеціаліст у галузі пожежної техніки допомагає в пошуку джерела вогнища, предметів та речовин, що викликають запалювання (запалювальні пристрої, освітлювальні пристрої, нагрівальні прилади тощо). При огляді трупа, що проводиться за участю судово-медичного експерта, необхідно зафіксувати його позу, розташування відносно частин приміщення (проходів, дверей, вікон та ін.), ступінь обгорання, наявність тілесних ушкоджень (поранень, слідів боротьби, тощо), стан одягу, зміст кишень тощо.

Ознаками, які вказують на наявність місця займання пожежі можуть бути: 1) значні руйнування, що виникли в процесі пожежі; 2) найбільш інтенсивне обгорання предметів; 3) оплавлення електричної проводки; 4) наявність пристроїв (їх частин), що могли бути застосовані для підпалу; 5) наявність тари з під пального або інших пожежонебезпечних речовин; 6) наявність слідів пального або інших пожежонебезпечних речовин у місцях, де їх не може бути.

За результатами огляду місця пожежі, перш за все, перевіряється версія про вчинення підпалу. На підтвердження цієї версії можуть вказувати наступні ознаки: виявлення двох або більше самостійних місць займання; виникнення пожежі у місці, де виключена можливість появи вогню в результаті самозаймання або вибуху; наявність засобів та знарядь для підпалу; виведення зі строю систем протипожежного захисту, сигналізації, псування відповідного інвентарю тощо; створення умов для інтенсивного розповсюдження вогню (розлиття пального, випускання горючого газу, забезпечення припливу свіжого повітря – відкриття вікна тощо); локалізація вогнища в місці знаходження документів обліку матеріальних цінностей; виявлення обставин, які свідчать про приховування іншого злочину (наприклад, труп з ознаками вогнепального поранення).

Список використаних джерел:

1. Особливості розслідування окремих видів злочинів. Мультимедійний навчальний посібник. URL: <https://arm.naiaiu.kiev.ua/books/orovz/lections/lection10.html>.
2. Юсупов В., Саковський А. Загальні положення проведення огляду місця пожежі. Кримінально-правові, кримінологічні, кримінальні процесуальні та криміналістичні проблеми протидії злочинності в умовах воєнного стану : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (електронне ви-дання), 20 квітня 2022 р. / упоряд. : Євген Письменський. Нац. акад. внутр. справ, Львів. держ. ун-т внутр. справ, Дніпропет. держ. ун-т внутр. справ, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Київ – Львів – Дніпро, 2022. – С. 118-119.

Плетенець В.М.,
професор кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

**ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ТА НАПРЯМКИ ПОДОЛАННЯ
ФАКТІВ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Сформоване в українському суспільстві неприйнятне ставлення до насильства, що знаходить найжорсткішої реакції нетерпимості до їх проявів може бути продемонстровано на прикладі події про тортури, побиття та гвалтування[1]., за результатами якої на лаві підсудних опинились п'ятеро поліцейських, серед яких і начальник Кагарлицького відділу поліції Щодня збройної агресії РФ проти України жертвами сексуального насильства стають дедалі більше осіб, у першу чергу ті, які перебувають на окупованих територіях, що призвело до формування проблеми державного рівня з їх виявлення й подолання.

Потребує уваги факт закінчення й спрямування до суду першого провадження про згвалтування вчиненого російським військовим в березні 2022 р. в Броварському районі Київської області [2].

Оприлюднення Офісом генерального прокурора на державному рівні факту закінчення кримінального провадження спрямоване на: - стимулювання постраждалих до викриття фактів сексуального насильства; - демонстрацію дієвості правоохоронної системи держави в реалізації принципу невідворотності покарання для правопорушників та відновлення порушених прав потерпілих; - профілактику вчинення подібних дій і т. ін.

Водночас, не зважаючи на діяльність правоохоронних органів у